

27

H. J. Schoo
**Het strand
als
metafoor**

H.J. Schoo De Volkskrant

Het is zomer en half Nederland viert vakantie in het buitenland. Het ontvolkte land soezelt in een zomerslaapje. Den Haag is met reces, de kranten vullen met de moed der wanhoop hun uitgedunde kolommen, files zijn er nauwelijks, de binnenweggetjes behoren toe aan grijze fietsers op glimmende karretjes.

Het heeft wel wat, die verstilde wereld, zeker voor de liefhebber van Hollands zomerweer: bewolkte luchten, af en toen een bui, wind die de atmosfeer reinigt, de zon die soms stralend doorbreekt om alle nuances van groen in het weelderige landschap te tonen. De jaren vijftig *revisited*. Aan de westelijke einder van de polderweelde schemeren de contouren van de duinenrij. Daarachter het strand, waar de jaren vijftig al lang zijn verjaagd.

Als plaats om te recreëren is het strand een achttiende-eeuwse Engelse uitvinding - aldus de schrijver Charles Leadbeater vorige zomer in het maandblad *Prospect* (www.prospect-magazine.co.uk). Ik wil die claim niet afstrijden, maar een tentoonstelling in het Katwijkse Museum eind

vorig jaar over 'Hollandse stranden in de Gouden Eeuw' weerspreekt hem voorzichtigjes. Zeker, onze voorouders bouwden geen vermaakspieren of bingohallen, zwommen ook niet halfnaakt in zee. Maar pootjebaden deden ze al wel, net als gebakken vis eten, bier drinken en elkaar in een ingewikkeld ritueel - 'vrouwenspoelierij' - het hof maken.

Het gaat Leadbeater ook om iets anders. Hij zingt de lof van het strand als toonbeeld van burgerlijke zelforganisatie, het ideale 'middenveld', de *civil society* op z'n best. Voor hem is het strand een metafoor van de derde weg tussen staat en markt. De overheid is praktisch afwezig, het grote bedrijfsleven heeft het niet in zijn greep, toch werkt het. De commercie houdt zich gedeist, lawaai is er taboe. Zo vol als het kan zijn, weten mensen zich er toch te gedragen. Zij voegen zich naar elkaar en de omstandigheden, geven en nemen, laten hun statussymbolen thuis (behalve wat modieuze badkleding).

Niemand is de baas in deze enorme publieke ruimte, jong en oud, man en vrouw, arm en rijk

krioelen er vrijelijk door elkaar. Het strand is van niemand en van ons allemaal. Er valt geen regelneef te bekennen, de enige toezichthouders zijn de gebronsde types van de reddingsbrigade. Dag in dag uit ontstaat op het strand, telkens schoongespoeld door de vloed, een spontane sociale orde, doortrokken van een democratische en egalitaire geest. Daarvoor is geen strandetiquette nodig, laat staan hekken om ons in het gareel te houden. Eigenlijk, verzucht Leadbeater, zouden onze samenleving, onze kantoren en bedrijven wat meer als het strand 'beheerd' moeten worden.

De ordentelijke chaos van het strand als utopie. Het lijkt mij een drogbeeld. Misschien ging het vroeger in Nederland zo toe en nu nog in Engeland, daar staat men immers ook nog keurig in de rij. Maar in het huidige Nederland, aan de Côte d'Azur, in Amerika, Turkije? Sommige dingen zijn herkenbaar. De informaliteit, speelsheid, het gebrek aan decorum, de seksuele spanning. En natuurlijk de onzichtbare hand die mensen verdeelt over een strand dat volloopt, ze doet

inschikken, afstand houden, hun 'turf' afbakenen. Een mooi voorbeeld van *spacing behaviour*, ook bekend van lift of treincoupé.

Dat alles levert nog geen speciale orde op die gehoorzaamt aan de wetten van het 'universele' strand. Zeelucht maakt vrij, maar die vrijheid en haar ventielzeden zijn in feite geïstitutionaliseerd. Het strand staat niet buiten de samenleving, is er veeleer een afspiegeling van. Engelse en Nederlandse stranden zijn inderdaad publieke ruimten, maar in delen van de VS beperken fikse entreegelden de openbaarheid en daarmee de diversiteit van het publiek.

Markt noch staat, maar middenveld. In zijn enthousiasme bezondigt Leadbeater zich aan het misverstand dat een 'civiel' strand - de burgermaatschappij - zichzelf scheidt en spontaan in stand houdt. Schijn bedriegt. In werkelijkheid bestaat zijn strand, het beheerste gedrag van de badgasten, bij de gratie van de overheid. In Nederland, waar hele lappen strand zonder zandsuppleties zouden verdwijnen, zelfs letterlijk.

Geen strandetiquette? Wat zijn de verbodsbepalingen anders die onze stranden sierden? De zee die de boel dagelijks aan kant maakt? Ze mochten het willen in Zandvoort en Scheveningen, het zou veel werk en geld schelen. Het strand een smeltkroes van leeftijden, klassen en seksen, gevrijwaard van commercie? Het komt voor, maar niet zomaar. Als badplaatsen de teugels laten vieren en kortzichtige strandtenthouders de vrije hand krijgen, gaat het mis. Dan worden roedels jonge mannen er de baas, overstemt het kabaal der DJ's binnen de kortste keren het gegrom van de branding en blijven bravere publiekssegmenten voortaan weg.

Het Nederlandse strand, althans delen ervan, is inderdaad een metafoor. Niet van de idylle van zelforganisatie van het middenveld, maar van de terugtrekkende overheid en de lege stoel der macht, van commercialisering van publiek domein, 'intensivering' en segregatie naar leeftijd en levensstijl. Het strand als Hobbesiaans schrikbeeld. Niet voor niets speelt William Goldings fameuze dystopie (curs. *The Lord of the Flies*)